

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i
Markaryds kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Markaryds kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna återfinns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

I vilken utsträckning som kommunernas uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

Markaryds kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i hög utsträckning** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömningar

Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

Samordningen inom den egna organisationen

Granskningen visar att kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen för att stödja den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå.

Av granskningen framgår att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten. Enligt intervjuade tjänstepersoner följer kommunen exempelvis upp den uppsökande verksamheten och redovisar arbetet i varje årsberättelse till ansvariga politiker. Frågan hålls levande inom kommunen och arbetet utgår från de lokala förutsättningar som råder. De tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten och som Skolinspektionen intervjuat är en studievägledare vid vuxenutbildningen (komvux), en representant för arbetsmarknadsenheten, en integrationsstrateg samt en lärare tillika utbildningsledare på komvux i svenska för invandrare (sfi). Enligt de intervjuade finns ingen särskild tilldelning av resurser till den uppsökande verksamheten. De betonar dock att det uppsökande arbetet är ett arbete som ingår i deras uppdrag, att de arbetar med det dagligen och att det är en del av deras arbetsbeskrivning. Representanten för arbetsmarknadsenheten och studie- och yrkesvägledaren uppger att deras respektive enheter är rätt dimensionerade och har tillräckligt med resurser för att utföra det uppsökande uppdraget.

Det framgår även av granskningen att kommunen har en ändamålsenlig organisation för den uppsökande verksamheten. Rektorn för vuxenutbildningen uppger att det uppsökande arbetet är ett gemensamt uppdrag som de utför i tätt samarbete med andra enheter inom kommunen, bland annat genom att träffas i regelbundna mötesforum och genom att de samarbetar i olika projekt. Både tjänstepersonerna och rektorn är eniga om att de har goda förutsättningar att bedriva ett uppsökande arbete även om det är en utmaning att identifiera de individer i kommunen som befinner sig allra längst från samhället.

Tjänstepersonerna uppger därutöver att det finns en välfungerande kommunikation mellan förvaltningarna och att det kan vara en fördel att Markaryd är en liten kommun eftersom kommunikationsvägarna då blir kortare.

Vidare framgår av granskningen att samordningen inom kommunen är välfungerande på både strategisk och operativ nivå och bygger på flera etablerade mötes- och samverkansforum. Av intervjuer med både tjänstepersoner och rektor framgår att alla som arbetar med uppsökande verksamhet inom kommunens organisation är väl medvetna om varandras roller, vilket underlättar för medarbetarna att ta hjälp av varandra och nyttja varandras styrkor i det uppsökande arbetet. Enligt rektorn är den uppsökande verksamheten fördelad på flera funktioner inom kommunen och det finns ett nära samarbete mellan involverade enheter. Rektorn för komvux, en skolchef, en verksamhetschef samt enhetschefen för arbetsmarknadsenheten (AME) delar på det strategiska ansvaret och planerar hur de ska organisera och utveckla den uppsökande verksamheten. De sätter även upp vilka mål som ska gälla för verksamheten. Dessa funktioner ingår även i förvaltningens ledningsgrupp, som också arbetar med att samordna den uppsökande verksamheten. Rektorn uppger vidare att det är sfi-lärare, studie- och yrkesvägledare, rektor, utbildningsledare för sfi, integrationsstrateg, arbetsmarknadskoordinatorer samt tjänstepersoner som arbetar med det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) som arbetar operativt med uppsökande insatser. Exempel på sådana insatser är samtal, informationsträffar, individstöd, projektarbete och marknadsföringsinsatser. Av intervjuer med både rektor och tjänstepersoner samt dokumentation från kommunen som Skolinspektionen tagit del av, framgår vidare att det på operativ nivå finns flera forum för samarbete mellan vuxenutbildningen, arbetsmarknadsenheten och det kommunala aktivitetsansvaret. Exempelvis samarbetar studie- och yrkesvägledare med arbetsmarknadskoordinatorer kring målgruppen unga vuxna som varken arbetar eller studerar (UVAS). Ett särskilt mötesforum finns också där studie- och yrkesvägledare, utbildningsledare för sfi, arbetsmarknadskoordinatorer och KAA-ansvariga deltar och diskuterar de deltagare som är inskrivna i verksamheterna samt försöker identifiera individer som ännu inte har nåtts men som har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Tjänstepersonerna uttrycker att det finns ett bra internt samarbete där olika funktioner hjälps åt genom att informera om och besöka varandras verksamheter och använda varandras kompetens i det uppsökande arbetet.

Samverkan med andra aktörer

Granskningen visar att kommunen är aktiv och tar en ledande roll i samverkan med externa aktörer för att stödja den uppsökande verksamheten.

Av granskningen framgår att kommunen inom ramen för det uppsökande arbetet initierar och upprätthåller samverkan med flera andra aktörer. Rektorn berättar att Markaryd är en mycket aktiv kommun som driver på för att etablera

samverkan och genomföra projekt. Enligt tjänstepersonerna kan initiativ till samverkan komma både från kommunen och den externa aktören och att det beror på var behovet finns. Kommunen tar även ett särskilt ansvar för att följa upp de aktiviteter och den samverkan som de själva har initierat. Av inkommen information framgår att kommunen har löpande samverkan med externa aktörer som rör uppsökande verksamhet genom gemensamma möten, informationsutbyte och samplanering. Tjänstepersonerna uppger att de samverkar med Arbetsförmedlingen och olika fristående aktörer som är kopplade till Arbetsförmedlingen. Tjänstepersonerna säger att kommunen har en lokal överenskommelse (LÖK) med Arbetsförmedlingen. Rektorn och tjänstepersoner nämner också Markarydsmässan som ett exempel på extern samverkan. Till denna mässa bjuder kommunen in externa aktörer och representanter från det lokala näringslivet. Tjänstepersonerna uppger att syftet med mässan är att träffa och nå ut till så många kommuninvånare som möjligt, bland annat personer som tillhör målgruppen för den uppsökande verksamheten. Studie- och yrkesvägledaren och kommunens integrationsstrateg uppger att de också planerar in informationsträffar med föreningar som riktar sitt arbete mot nyanlända. Enligt rektorn samarbetar därtill koordinatorena på arbetsmarknadsenheten med många aktörer i föreningslivet, som till exempel kyrkor och idrottsföreningar. Tjänstepersonerna berättar att arbetsmarknadscoordinatorerna även samverkar inom projektet "Samsteg" som riktar sig till individer som är långtidsarbetslösa och är inskrivna hos minst två olika myndigheter.

Granskningen visar vidare att kommunen har ett ändamålsenligt syfte med att samverka med externa aktörer. Rektorn menar att extern samverkan möjliggör ett helhetsperspektiv och ett effektivare arbetssätt där varje aktör bidrar med sina verktyg och kompetenser för att nå målgruppen för det uppsökande arbetet.

Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen har ett brett fokus och arbetar systematiskt med att ta reda på vilka invånare i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Det framgår av granskningen att kommunen planerar sin uppsökande verksamhet. Enligt representanten för arbetsmarknadsenheten tar de fram en verksamhetsplan för hela året där det uppsökande arbetet ingår som en del av planeringen. Rektorn uppger visserligen att de inte har några upprättade planer och årshjul specifikt för den uppsökande verksamheten, men däremot ingår olika insatser som handlar om uppsökande verksamhet i kommunens generella planering. Ett exempel på detta är de aktivitetsplaner som finns för vem som ska göra vad i arbetet med att planera och genomföra Markarydsmässan. Enligt rektorn bedriver alla medarbetare i kommunen som är involverade i den uppsökande verksamheten ett genomtänkt arbete.

Det framgår vidare av granskningen att kommunen arbetar återkommande och med ett brett fokus för att identifiera invånare som tillhör målgruppen. I intervjuer med rektor och tjänstepersoner framkommer att kommunen kontinuerligt genomför informationsinhämtningar bland annat genom interna mötesforum, olika projekt och extern samverkan. Enligt tjänstepersonerna samarbetar exempelvis representanter från socialtjänsten, arbetsmarknadsenheten och vuxenutbildningen när de delger varandra information och i diskussioner försöker identifiera tänkbara elever. Representanten från arbetsmarknadsenheten berättar att varje chef har flera olika samverkansforum där de sedan följer upp denna information. Rektorn uppger att utbildningsledaren för sfi och studie- och yrkesvägledaren en gång per termin kartlägger eleverna som studerar på D-kursen. Ett annat exempel på informationsinhämtning är samverkan mellan studie- och yrkesvägledaren på komvux och studie- och yrkesvägledaren för gymnasiets introduktionsprogram, då de tillsammans arbetar för att identifiera individer som kan tillhöra målgruppen.

Av granskningen framkommer också att kommunen identifierar tänkbara elever genom att samverka med externa aktörer. Såväl rektorn som tjänstepersonerna berättar exempelvis att de samverkar med Arbetsförmedlingen kring målgruppen UVAS för att ta reda på individer som har ett behov av utbildning på grundläggande nivå. Rektorn uppger också att kommunen är drivande när det gäller att skaffa sig kännedom om individer som är inskrivna som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen för att eventuellt kunna hjälpa dem vidare mot studier på grundläggande nivå. Kommunen samverkar även med Försäkringskassan, idrottsföreningar, kyrkor och olika företag med syftet att identifiera tänkbara elever. Rektorn uppger att kommunen i hög grad identifierar tänkbara elever men att de vet att det finns personer som de inte når, exempelvis unga som hamnar i kriminalitet och som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Rektorn nämner även att det är troligt att kvinnor från andra kulturer finns i mörkertalet eftersom deras män oftast har kontakt med myndigheter. Rektorn berättar också att kommunen i det uppsökande arbetet försöker ha kontakt med så många olika

aktörer i samhället som möjligt för att "fånga upp" individer som har behov av utbildning på grundläggande nivå.

Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen arbetar aktivt med att söka upp tänkbara elever som är i behov av och som har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Det framgår av granskningen att kommunen genomför ett stort antal uppsökande aktiviteter för att nå såväl enskilda individer som grupper av individer där de har identifierat att tänkbara elever finns. Såväl rektorn som studie- och yrkesvägledaren, representanten för arbetsmarknadsenheten, integrationsstrategen och läraren på sfi berättar exempelvis att kommunen driver flertalet riktade projekt med syfte att nå och informera individer som tillhör målgruppen. Ett sådant exempel är projektet "Brobyggare" som riktar sig till kvinnor som riskerar utanförskap när de är hemma med barn. Rektorn berättar också att kommunen driver projekt finansierade av Europeiska socialfonden, med syfte att identifiera och hjälpa individer som står långt ifrån arbetsmarknaden genom att till exempel underlätta steget till studier. Rektorn och de intervjuade tjänstepersonerna framhåller också betydelsen av att de deltar vid Markarydsmässan som årligen lockar en stor andel av kommunens invånare och därmed potentiellt även målgruppen för studier på grundläggande nivå. För de individer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen är det obligatoriskt att delta på mässan, liksom för elever från gymnasieskolan och årskurs nio samt elever från sfi.

Vidare framgår av granskningen att kommunen genomför ett antal riktade informationsinsatser för att nå tänkbara elever på grundläggande nivå. Studie- och yrkesvägledaren på komvux berättar exempelvis att de arrangerar informationsträffar med föreningar som riktar sitt arbete mot nyanlända i kommunen och även samverkar med gymnasiet och informerar gymnasieelever om grundläggande utbildning. I intervjun med rektorn framkommer att hen försöker utveckla kommunens samarbete gällande individer inom lagen om stöd och service. Rektorn informerar till exempel chefer inom denna verksamhet om utbildning på grundläggande nivå för att de ska kunna föra informationen vidare till individer som skulle kunna komma i studier. Arbetsmarknadskoordinatorerna från arbetsmarknadsenheten och studie- och yrkesvägledaren från komvux genomför också företagsbesök var tredje vecka, bland annat för att synliggöra och informera om den grundläggande vuxenutbildningen, för att förhoppningsvis få fler i studier. Därutöver framgår det av intervjuer med rektor och tjänstepersoner att ytterligare informationsspridning i kommunen bland annat sker via webbsidor, annonser på sociala medier, broschyrer och återkommande utskick till alla hushåll i kommunen. Vidare har kommunen kontakter med tänkbara elever via lärare, utbildningsledare, det kommunala aktivitetsansvaret,

vägledningssamtal med studie- och yrkesvägledaren på komvux samt kommunala funktioner inom exempelvis socialtjänsten, ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsenheten. Rektorn säger att arbetet med den uppsökande verksamheten är ett gemensamt uppdrag inom kommunen.

Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen arbetar för att ta reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier och att de utifrån denna kunskap informerar om olika möjligheter till utbildning i syfte att motivera till studier.

Av granskningen framgår att kommunen tar reda på målgruppens behov genom både strukturerade insatser och mer spontana kontakter. Exempelvis berättar tjänstepersonerna att det finns ett informationsutbyte både inom kommunen och med externa parter samt genom studie- och yrkesvägledarens kartläggningssamtal med tänkbara elever. Om de tänkbara eleverna är studiemotiverade får de vägledning vidare till studie- och yrkesvägledaren på komvux som kallar till ett personligt möte. Vid dessa samtal tar studie- och yrkesvägledaren reda på vilket mål och syfte eleverna har med sina studier och pratar också om hälsa och mående. Av samtliga intervjuer framgår att kommunens studie- och yrkesvägledare har en central och viktig roll i kommunens arbete med att informera och motivera tänkbara elever. Tjänstepersonerna uppger vidare att kommunen också gör kartläggningar löpande under året, exempelvis vid den inskrivning som utbildningsledaren på sfi gör och inför inskrivningen i projektet för målgruppen UVAS som arbetsmarknadskoordinatorerna gör. Dessa kartläggningar utgör också ett underlag för kommunen i arbetet med att motivera tänkbara elever till studier.

Det framgår också av granskningen att kommunen arbetar med att tillgängliggöra information om olika utbildningsmöjligheter. Tjänstepersonerna berättar att komvux har en egen webbsida som är skapad med syfte att vara anpassad till målgruppen och den även är länkad till kommunens webbsida. Rektorn säger att informationen på komvux webbsida går att få uppläst och översatt till många olika

språk. Enligt tjänstepersonerna informerar kommunen via sociala medier och via återkommande utskick till alla hushåll. De uppger också att det i hallen vid entrén till komvux finns broschyrer och material med information om olika utbildningsmöjligheter. Vid företagsbesök lämnar kommunen förutom muntlig även skriftlig information till personer inom målgruppen. Tjänstepersonerna uppger att kommunen ibland också ger språkstöd via tolk.

Av granskningen framgår därutöver att kommunen beaktar ett jämställdhetsperspektiv i det uppsökande arbetet. Rektorn säger exempelvis att det inte är lika svårt att nå männen eftersom många inom målgruppen kommer från kulturer där männen ofta är de som tar kontakt med myndigheter. Kommunen gör därför bedömningen att det är fler kvinnor än män som finns i mörkertalet. Tjänstepersonerna berättar att de har identifierat att kvinnor riskerar utanförskap när de är hemma med barn. Därför startade kommunen projektet "Brobyggare", som syftar till att nå dessa kvinnor och hjälpa dem att komma i kontakt med vuxenutbildningen eller andra verksamheter inom kommunen utifrån behov. Kommunen informerar alltid dessa individer om att det finns en flexibilitet med möjlighet att studera på distans och att det finns ett lärocentrum dit kommuninvånare kan komma tre gånger i veckan och få stöd. Tjänstepersonerna säger vidare att de har identifierat ytterligare en grupp kvinnor där det finns behov av utbildning på grundläggande nivå och det är de unga kvinnor med psykisk ohälsa som finns inom kommunalt aktivitetsansvar (KAA). Tjänstepersonerna uppger att hela kommunen arbetar efter en likvärdighetsprincip och betonar att det arbete kommunen bedriver alltid är individanpassat. Rektorn säger att de i hög utsträckning försöker anpassa det uppsökande arbetet för att nå ut till alla kommuninvånare.

Personliga möten med tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen i hög grad använder personliga möten för att informera och motivera tänkbara elever.

Det framgår av granskningen att kommunen arbetar aktivt med personliga möten som ett sätt att informera och motivera tänkbara elever. Enligt rektorn är detta ett inarbetat arbetssätt. Rektorn berättar också att de arbetar nära de elever som finns i kommunens verksamhet och att studie- och yrkesvägledaren på komvux genomför många elevsamtal för att nå alla. Studie- och yrkesvägledaren uppger även själv att hen prioriterar att genomföra ett inledande personligt möte med alla blivande elever. I elevintervjuer framkommer att det har varit enkelt att komma i kontakt med studie- och yrkesvägledaren, att kontaktuppgifter finns uppsatta på studie- och yrkesvägledarens dörr samt att eleverna kan mejla för att boka en tid eller välja att bara gå dit och knacka på dörren. Tjänstepersonerna uppger att en mängd olika aktiviteter inom ramen för den uppsökande verksamheten präglas av personliga möten. Exempel på detta är två av

kommunens riktade projekt: "Brobyggare", där kommunen arbetar för att nå kvinnor som riskerar utanförskap när de är hemma med barn och "Handslaget", där lärare från sfi och grundläggande vuxenutbildning undervisar i svenska på två olika företag och därigenom möjliggör individuella möten. Därutöver möter kommunen tänkbara elever under den årliga Markarydsmässan, i kontakter med kyrkor och idrottsföreningar samt när kommunens integrationsstrateg träffar nyanlända.

Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier

Granskningen visar att kommunen till viss del informerar om ekonomiskt studiestöd och praktiska villkor som kan påverka individens möjlighet att påbörja och slutföra studier.

Av granskningen framgår att tänkbara elever får information om ekonomiskt studiestöd och de flesta praktiska villkor som gäller vid studier på grundläggande nivå. Rektorn uppger att information om ekonomiskt studiestöd, att utbildningen är kostnadsfri, rätten till barnomsorg och möjligheten till flexibilitet i studierna finns på kommunens webbsida och att tänkbara elever också får informationen i samtal och möten med studie- och yrkesvägledaren. Studie- och yrkesvägledaren berättar att hen kommer ut i klasserna när eleverna läser D-kursen på sfi för att informera om studier på grundläggande nivå och att dessa praktiska villkor då är en del av den information som eleverna får. Enligt representanten för arbetsmarknadsenheten informerar de även om ekonomiskt studiestöd och ovan nämnda praktiska villkor vid studier när de möter tänkbara elever. Tjänstepersonerna berättar att informationen också finns tillgänglig i entrén till komvux där det finns broschyrer och annat skriftligt material. Därtill uppger samtliga intervjuade elever att de har fått den information de behövde innan de började studera på grundläggande nivå. Av intervjun med studie- och yrkesvägledaren, representanten för arbetsmarknadsenheten, integrationsstrategen och läraren på sfi så framgår dock att kommunen endast i vissa sammanhang informerar om rätten till tjänstledighet vid studier. Det framkommer att kommunen endast pratar om detta med elever som arbetar. Vid elevintervjuer framkommer även att termen tjänstledighet delvis är obekant och att denna information inte har nått fram till alla elever som studerar på grundläggande nivå.

Avslutande kommentar

Granskningen visar att kommunen Markaryds kommun inom ramen för det uppsökande arbetet i viss utsträckning informerar om ekonomiskt stöd och praktiska villkor. Kommunen informerar inte alla tänkbara elever om rätten till tjänstledighet vid studier. Sådan information kan ha stor betydelse för individers beslut att påbörja och slutföra en utbildning. Skolinspektionen förutsätter därför

att Markaryds kommun utvecklar det uppsökande arbetet så att alla tänkbara elever får kännedom om rätten till tjänstledighet vid studier.

På Skolinspektionens vägnar

X Marcus Rönnegard

Beslutsfattare

Signerat av: Marcus Rönnegard

X Victoria Malm

Föredragande

Signerat av: Victoria Malm

I handläggningen av ärendet har även Helen Lundell Sjöberg och Robert Östberg medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Markaryds kommun den 2 oktober 2025. Besöket genomfördes av utredarna Victoria Malm, Helen Lundell Sjöberg och Olivia Öberg.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra enskilda intervjuer med fyra elever som studerar på grundläggande nivå
- En intervju med fyra tjänstepersoner som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med ansvarig chef för den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.⁹ Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.